

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΒΙΒΛΙΑ

«Βρήκα έναν συγγενή στον Παναΐτ Ιστράτι»

Ο **Κώστας Ακρίβος** μιλάει για το καινούργιο του βιβλίο, ένα λογοτεχνικό μνημείο για τη μορφή του ελληνορουμάνου συγγραφέα Παναΐτ Ιστράτι, ο οποίος σήμερα είναι κάπως ξεχασμένος αλλά μπορεί να διεκδικήσει και πάλι μια θέση στον ορίζοντα της εποχής μας

Στον Γρηγόρη Μπέκο

Συναντιόμαστε με τον **Κώστα Ακρίβο** στο κέντρο της Αθήνας, πίνουμε έναν πρωινό καφέ και (προτού καν αρχίσουμε να συζητούμε για το καινούργιο του βιβλίο, ένα από τα καλύτερα, τα πλέον απρόσμενα που θα διαβάσετε φέτος, δίχως αμφιβολία, στο πεδίο της ελληνικής πεζογραφίας) σχολιάζουμε μελαγχολικά την εγχώρια και διεθνή επικαιρότητα. Από τη Γάζα μέχρι τις πρόσφατες εκλογές στη Ρουμανία. «Ανευδόιστο και απροκάλυπτο έχει γίνει πια αυτό που αποκαλούμε πολιτική» τονίζει ο γνωστός πεζογράφος (γεννημένος το 1958 στις Γλαφυρές Μαγνησίας) που έχει συνδέσει απολύτως τη ζωή και την εργασία του με την πόλη του Βόλου. «Ο λαϊκισμός είναι πάντοτε το χάλι του φασισμού» συνεχίζει, αναφερόμενος στην κοινωνία, ενώ δεν παραλείπει να εκφράσει την ανησυχία του για «την απερίγνωστη της ελληνικής υπαίθρου» και την «αδιαφορία για τον φυσικό πλούτο» που μας περιβάλλει. Ο Ακρίβος, στο νέο του βιβλίο *Όνομα πατρός: Δούναβης* (εκδ. Μεταίχμιο), ορθώνει ένα λογοτεχνικό μνημείο για τη μορφή του ελληνορουμάνου συγγραφέα Παναΐτ Ιστράτι (1884-1935) και καταφέρνει να τον επαναφέρει στον ορίζοντά μας, πυροδοτώντας ενδεχομένως μια διαδικασία «επανεκτίμησης».

Ανασύσταση μιας διαδρομής

Ο Ακρίβος δεν καταθέτει απλώς μια μυθιστορηματική βιογραφία για εκείνο το ξεχωριστό τέκνο της Βραΐλας (με την κεφαλονήτικη ρίζα, από την πλευρά του πατέρα του), εκείνον τον αυθεντικό «Ανατολίτη παραμυθά», αλλά με συστηματικό, μετρημένο τρόπο (και κελαρυστή, λαγαρή γλώσσα) ανασυστήνει ολόκληρη τη διαδρομή του, περιπετειώδη και βασανισμένη, μέσα ακριβώς από τις μυθοπλασίες του ίδιου του Ιστράτι, έχοντας ως απώτερο στόχο να τον εγγράψει, ως άνθρωπο αγνό και ασυμβίβαστο, στις καλλιτεχνικές και πνευματικές συντεταγμένες της ταραγμένης (μεσοπολεμικής) εποχής του. «Εκανα πέντε

ταξίδια στη Ρουμανία, στο πλαίσιο της έρευνάς μου, η Βραΐλα είναι ένα κόσμο που θα έπρεπε να επισκεφθούν όλοι οι Έλληνες, αμέσως θα αισθανθούν οικεία» συνεχίζει ο Ακρίβος. «Νομίζω, πάντως, ότι με τούτο το βιβλίο ολοκληρώνω μια άτυπη τριλογία που επικεντρώνεται σε πραγματικά πρόσωπα. Στο *Τοιος θυμάται τον Αλφόνς* (2010), μέσα από τον Χοάκουερ και το Πήλιο, καταπιάστικα με τη σχέση ανθρώπου και περιβάλλοντος. Με το *Πότε διάβολος, πότε άγγελος* (2021), μέσα από τον Γεώργιο Καραϊσκάκη, διερευνώ την έννοια της πατρίδας. Και τώρα, με τον Παναΐτ Ιστράτι, εστιάζω σε έναν χώρο μύθο για μένα, τον χώρο της γραφής, της λογοτεχνίας. Το συγκεκριμένο βιβλίο ήθελα πολλά χρόνια να το γράψω. Με γέμισε συναισθηματικά και ιδεολογικά, θα μπορούσα να πω, επειδή ένιωσα ότι βρήκα σε εκείνον έναν συγγενή, ως προς τη συμπεριφορά, τη σκέψη, την εν γένει στάση του, τόσο απέναντι στους άλλους όσο και απέναντι στον καιρό του» συμπληρώνει.

Ιστράτι και Καζαντζάκης

«Οι περισσότεροι εδώ ξέρουμε τον Παναΐτ Ιστράτι από την κλασική φωτογραφία με τον Νίκο Καζαντζάκη στη σκιά της Ακρόπολης. Σήμερα είναι μάλλον ξεχασμένος. Τον διαβάζουν άραγε; Εμένα όμως δεν με άφησε ποτέ ασυνήκιστο και αδιάφορο η περίπτωση του. Αρενός, υπήρξε μια "ιδιοσύνη", σύμφωνα με τον χαρακτηρισμό του Ρομέν Ρολάν. Αφετέρου, συνδύασε το συγγραφικό του έργο με μια πολύπλευρη κοινωνική δράση. Επιπροσθέτως, έβγαλε τα Βαλκάνια από τη λογοτεχνική αφάνεια. Όντας απόφοιτος δημοτικού, έμαθε μόνος του γαλλικά και δημιούργησε σε αυτή τη γλώσσα. Κατά τη γνώμη μου, ο ανδιστολής Ιστράτι ήταν εκείνος που, επί της ουσίας, άνοιξε τον δρόμο και για τη μετέπειτα επιτυχία του Καζαντζάκη με το μυθιστόρημα *"Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά"* στην υπόλοιπη Ευρώπη» εκτιμά ο Ακρίβος. Στο βιβλίο, όπου ασφαλώς περιγράφεται η φίλια των δύο συγγραφέων, διαβάζουμε τι είχαν πει ο ένας στον άλλον προτού χωρίσουν οριστικά. «Παναΐτ, η καρδιά σου εσένα ξεπερνάει το μυαλό σου. Προσπάθησε να δεις ολόκληρο τον κύκλο, μη σταματάς στη λεπτομέρεια. Δεν είσαι επαναστάτης, όπως θαρρείς, είσαι μονάχα επαναστατημένος» λέει ο Καζαντζάκης. «Είσαι άκαρδος, απαθής, κρύος. Δεν αγαπάς τους ανθρώπους. Αυτός είναι ο λόγος που δεν χάνεις ποτέ την ψυχραιμία σου» αποκρίνεται ο Ιστράτι.

Στο σημείο αυτό προβληματιζόμαστε με τον Ακρίβο αν δικαιώνεται ο υπολογισμός ή το συναίσθημα, και επίσης αν μπορεί να υπάρχει συναίσθημα χωρίς λογική. «Στην τρομερή σοβιετική υπόθεση Ρουσοάφ (ουκοφαντική κατά του πεθερού του Βικτόρ Σεργ, αντιπάλου του Στάλιν), ο Ιστράτι εμπλέκεται. Ο Καζαντζάκης απέχει, βγάζει την ουρά του απ' έξω. Ηξερε δηλαδή πώς να λειτουργήσει, πώς να ελιχθεί. Τι χρονιά που ο Ιστράτι ήρθε στην Ελλάδα και τον υποδέχθηκαν ως αναγνωρισμένο συγγραφέα, ενώ θα μπορούσε απλώς να περιοριστεί στα δικά του λόγια και στις δάφνες των υπολοίπων, εκείνος έτρεξε στις φυλακές και στα φθισιατρεία. Δεν ξέρω αν έχει υπάρξει άλλη περίπτωση συγγραφέα που,

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΑΜΗΝΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

↑ «Δεν ξέρω αν έχει υπάρξει άλλη περίπτωση συγγραφέα που, κατά το ίδιο διάστημα, να του επιτίθενται δεξιοί και αριστεροί εξίσου, αστοί και κομμουνιστές» λέει ο Κώστας Ακρίβος για τον (εικονιζόμενο δεξιά μαζί με τον Νίκο Καζαντζάκη) Παναΐτ Ιστράτι

κατά το ίδιο διάστημα, να του επιτίθενται δεξιοί και αριστεροί εξίσου, αστοί και κομμουνιστές, να λαοπλογούν εναντίον του. Τέλος πάντων, για να συνεννοούμαστε, ο Ιστράτι εμφανίζει πολλές αναλογίες με τον Αρη Αλεξάνδρου, έτσι το βλέπω εγώ τουλάχιστον...» ξεκαθαρίζει ο Ακρίβος. «Ο σοσιαλιστής Ιστράτι είχε μια μεγάλη αξία και παρέμενε σταθερός σε αυτή, προσπαζόταν πάνω από όλα τον Ελεύθερο Άνθρωπο, πέρα από κομματικές παρωπίδες, πέρα από ιδεολογικές στενωπούς, ακόμα κι όταν εξωθήθηκε προς το τέλος της ζωής του να συνεργαστεί με εθνικιστικά έντυπα. Σεβόταν τον μόχθο των φτωχών και καταφρονεμένων επειδή τον βίωσε και ο ίδιος. Μετέτρεψε αυτόν τον μόχθο, υπό μία έννοια, σε αντικείμενο της λογοτεχνίας του, αντικείμενο που στις μέρες μας δεν είναι και πολύ της μόδας, φαίνεται πως δεν είναι αρκετά ελκυστικό. Ο αντιπρόκριτος ανηφορισμός του Ιστράτι ατοαλώθηκε, όπως θα έλεγε ο Ουναμόνο, μέσα από τα διαβώματα και τα ταξίδια. Καλλιέργησε στην ψυχή του τη φιλανθρωπία και την αλληλεγγύη. Δείτε τι συμβαίνει γύρω μας, δεν πάσχουμε σοβαρά από την έλλειψή τους;» ρωτά

ο συγγραφέας και, αλίμονο, σπεύδουμε να συμφωνήσουμε.

Το απλό και το ωραίο

Καθώς η μακρά συνομιλία μας ολοκληρώνεται, ο Κώστας Ακρίβος υπογραμμίζει το μότο της δικής του πορείας στα γράμματα, «το απλό είναι ωραίο όταν δεν είναι εύκολο», και μοιράζεται μαζί μας την αγωνία του για την ελληνική λογοτεχνία. «Στην προσπάθειά της μετάφρασης των βιβλίων μας και της ευμενούς υποδοχής τους στο εξωτερικό, φοβάμαι ότι υπάρχει μια παγίδα που απειλεί το ίδιο μας το εργαλείο, να γίνουμε πιο εύκολοι, πιο εύπεπτοι, να κάνουμε εκπώσεις στον γλωσσικό και υφολογικό μας πλούτο. Προσωπικά, με απασχολεί έντονα αυτό και κάτι ακόμα, ίσως πιο σημαντικό: η δημιουργία αναγνωστών στις γενιές που μεγαλώνουν πλέον μέσα στον ψηφιακό πολιτισμό. Είναι μια όμορφη μάχη αυτή που οφείλουμε να τη δώσουμε όλοι μαζί, πολιτεία και συγγραφείς, ακούγοντας όμως πρώτα πολύ προσεκτικά τι έχουν να μας πουν και να μας δείξουν οι νεότεροι».

ΚΩΣΤΑΣ ΑΚΡΙΒΟΣ
Όνομα πατρός: Δούναβης
Εκδόσεις Μεταίχμιο,
2025, σελ. 344, τιμή
16,60 ευρώ